

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 26/2001 vp

Hallituksen esitys laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä lokakuuta 2001 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta (HE 153/2001 vp).

Eduskunta-aloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä — lakialoitteen laiksi sosiaalihuoltolain 27 b §:n ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n muuttamisesta (LA 156/1999 vp — Leea Hiltunen /skl ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 18 päivänä marraskuuta 1999,

— lakialoitteen laiksi sosiaalihuoltolain 27 a ja 27 b §:n ja kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 2 §:n muuttamisesta (LA 149/2000 vp — Leea Hiltunen /skl ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 23 päivänä marraskuuta 2000,

— lakialoitteen laiksi sosiaalihuoltolain 27 a ja 27 b §:n, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n ja työttömyysturvain 5 §:n muuttamisesta (LA 45/2001 vp — Virpa Puisto /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 17 päivänä toukokuuta 2001,

— lakialoitteen laiksi sosiaalihuoltolain 27 a ja 27 b §:n muuttamisesta (LA 46/2001 vp — Margareta Pietikäinen /r ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 17 päivänä toukokuuta 2001,

— toimenpideoitteen omaishoidon tuen kehittämisestä (TPA 233/2000 vp — Leea Hiltunen /skl), joka on lähetetty valiokuntaan 25 päivänä lokakuuta 2000,

— toimenpideoitteen omaishoidon tuen parantamisesta (TPA 239/2000 vp — Marja-Liisa Tykkyläinen /sd ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 25 päivänä lokakuuta 2000,

— toimenpideoitteen omaishoitajärjestelmän kehittämisestä (TPA 77/2001 vp — Pekka Vilkuna /kesk), joka on lähetetty valiokuntaan 11 päivänä toukokuuta 2001, ja

— toimenpideoitteen omaishoitajärjestelmän kehittämisestä (TPA 136/2001 vp — Esa Lahtela /sd), joka on lähetetty valiokuntaan 18 päivänä kesäkuuta 2001.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Riitta Kuusisto, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva lakimies Sami Uotinen, Suomen Kuntaliitto
- aluevastaava Merja Purhonen, Omaishoitajat ja Läheiset ry.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITTEET

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi omaishoitajan oikeutta lakisääteiseen vapaaseen nykyisestä yhdestä vuorokaudesta kahteen vuorokauteen kalenterikuukautta kohti. Lisäksi lakisääteiseen vapaaseen oikeutettujen piiriä ehdotetaan laajennettavaksi siten, että oikeus vapaaseen olisi myös niillä omaishoitajilla, joiden hoidettavat ovat päiväsaikaan esimerkiksi koulussa tai päivätoiminnassa mutta tarvitsevat muuna aikana jatkuvasti huolenpitoa.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi sosiaalihuoltolakiin säännös omaishoitajan tapaturmaturvasta. Hoitajan kanssa omaishoidosta sopimuksen tehnyt kunta olisi velvollinen ottamaan hoitajalle tapaturmavakuutuslaissa tarkoitetun niin kutsutun vapaaehtoisen tapaturmavakuutuksen.

Lisäksi sosiaalihuoltolakiin sisältyvää asetuk-senantovaltuussäännöstä täsmennettäisiin lisää-mällä siihen nimenomainen maininta, jonka mu-kaan omaishoidon tukena maksettavien hoito-palkkioiden indeksisidonnaisuudesta säädetään asetuksella.

Esitys liittyy valtion vuoden 2002 talousar-vioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2002 alusta.

Lakialoitteet

Lakialoitteessa LA 156/1999 vp ehdotetaan, että kunnan kanssa omaishoitosopimuksen tehnei-den omaishoitajien lakisääteinen vapaapäiväoi-keus lisätään yhdestä päivästä kuukaudessa yh-teen viikottaiseen vapaapäivään. Vapaapäivän aikana omaisen hoito laitoksessa tai kotona olisi maksuton.

Lakialoitteessa LA 149/2000 vp ehdotetaan, että hoitajalla olisi oikeus yhteen vapaapäivään kalenteriviikkoa kohti ja neljän viikon vapaa ka-lenterivuotta kohti. Lisäksi aloitteessa ehdote-taan, että omaishoidon tuki tulisi myöntää jokai-selle omaishoitoa tarvitsevalle. Lisäksi

omaishoitajilla olisi oikeus kuntoutukseen ku-ten kunnallisilla viranhaltijoilla ja työntekijöillä.

Lakialoitteessa LA 45/2001 vp ehdotetaan, että omaishoitajalla olisi oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Lisäksi ehdotetaan sosiaalihuoltolakiin li-sättäväksi nykyistä tarkemmat säädökset omais-hoidon tuesta maksettavasta palkkiosta ja kulu-korvauksesta. Samoin esitetään tarkennettavaksi sitä, milloin kunnan on tehtävä sopimus omaishoidon tuesta, sekä säädettäväksi omaishoitajan oikeudesta eläkkeeseen ja työttö-myysturvaan. Lisäksi aloitteessa ehdotetaan muutettavaksi omaishoidon tuen verotusta. Kun-nan omaishoidon tuen yhteydessä antamat pal-velut ehdotetaan säädettäväksi maksuttomiksi.

Lakialoitteessa LA 46/2001 vp ehdotetaan omaishoitajalle säädettäväksi oikeus yhteen va-paapäivään viikkoa kohti ja neljän viikon vapaa-seen kalenterivuotta kohti. Lisäksi ehdotetaan, että omaishoidon tuki myönnetään kaikille omaishoitoa tarvitseville. Samoin ehdotetaan säädettäväksi hoitajalle maksettavasta minimi-palkkiosta.

Toimenpidealoitteet

Toimenpidealoitteessa TPA 233/2000 vp ehdo-tetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin omaishoidon tukeen oikeuttavien kriteerien sel-keyttämiseksi ja omaishoitajien lainsäädännöllis-en aseman korjaamiseksi.

Toimenpidealoitteessa TPA 239/2000 vp eh-dotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin omaishoitajien ja heidän hoidettaviensa lainsäädännöllisen aseman korjaamiseksi.

Toimenpidealoitteessa TPA 77/2001 vp ehdo-tetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin omaishoitojärjestelmän lakisääteiseksi kehittä-miseksi ja omaishoidon aseman vakiinnuttami-seksi.

Toimenpidealoitteessa TPA 136/2001 vp eh-dotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin omaishoitojärjestelmän uudistamiseksi ja sen selkeyttämiseksi, missä tilanteissa hoidettavalta voidaan periä sosiaalipalvelumaksuja.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Valiokunta pitää myönteisenä, että omaishoitajien asemaan ehdotetaan parannuksia, jotka ovat omiaan edesauttamaan omaishoitajien jakamista vaativassa hoitotyössä. Omaishoitajien lakisääteisten vapaapäivien lisääminen sekä hoitajien saattaminen tapaturmavakuutuksen piiriin merkitsevät selvää parannusta omaishoitajien asemassa. Vapaapäivien piiriin kuuluvien laajentaminen siten, että hoidettavien koulunkäynti tai päivätoiminta ei ole este omaishoitajan vapaalle, avaa mahdollisuuksia monipuolisempien tukemisen mallien toteuttamiselle, jolloin palvelut, tukipalkkio ja vapaa todella voivat kohdentua kulloisenkin tarpeen mukaan.

Jotta omaishoitajan mahdollisuus vapaapäivään myös käytännössä toteutuisi, tulee sijaishoidon järjestämiseen kunnissa kiinnittää erityistä huomiota. Käytännössä omaishoitajan vapaapäivän aikana hoito korvautuu usein joko terveyskeskuksen vuodeosastolla, vanhainkodissa tai palvelutalossa. Hoitajat ja hoidettavat toivovat kuitenkin yleisemmin sijaishoitoa kotiin. Sijaishoito tulee pyrkiä järjestämään asiakkaiden toiveiden ja tarpeiden mukaisesti siten, että tilapäishoito tuottaisi sekä hoidettavalle että hoitajalle mahdollisimman suuren hyödyn.

Omaishoitajien vapaapäivien pitämistä on käytännössä vähentänyt sijaishoidon maksullisuus. Sijaishoidon maksuttomuus edesauttaisi olennaisesti omaishoitajan vapaan toteutumista. Tämän vuoksi valiokunta pitää tärkeänä sijaishoidon saamista maksuttomaksi.

Valiokunta on käsitellessään hallituksen toimenpidekertomusta vuodelta 2000 paneutunut omaishoitajien asemaan sekä omaishoidon rooliin kuntien palvelujärjestelmässä. Valiokunta on kertomuksen johdosta antamassaan lausunnossa (StVL 5/2001 vp) kiinnittänyt huomiota

omaishoidon tukijärjestelmässä oleviin puutteisiin ja epäkohtiin. Merkittävänä puutteena koko omaishoitajärjestelmän olemassaoloajan on ollut tuen harkinnanvaraisuus, joka on aiheuttanut paljon eriarvoisuutta jopa saman kunnan sisällä. Hoitoisuuden arviointiperusteet ja tuen sisältö samoin kuin palkkiotaso vaihtelevat hyvin paljon.

Määrärahasidonnoisuudesta johtuen omaishoidon tukea koskevat sopimukset ovat usein määräaikaista, mikä aiheuttaa tarpeetonta epävarmuutta hoitajille. Menettely on epätarkoituksenmukainen tilanteissa, joissa hoidon tarve on jatkuva. Määräaikaista sopimuksista johtuen vuosittaiset indeksikorotukset palkkiohin saattavat jäädä hoitajilta saamatta. Omaishoitajien sosiaaliturvassa, erityisesti sairausajan toimeentuloturvassa on aukkoja, jotka tulisi selvittää ja ryhtyä tarvittaviin korjauksiin.

Omaishoitajien palkkion osalta valiokunta toteaa, että palkkion tulisi ensisijaisesti määräytyä hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella. Lainsäädännössä tulisi selkeästi määritellä esimerkiksi kolme palkkioluokkaa ja palkkioon vaikuttavat hoitoisuuden arvioinnin perusteet, jotta hoitajien yhdenvertaisuus nykyistä paremmin toteutuisi.

Omaishoito tulee nähdä osana kotihoidon palvelukokonaisuutta, johon kuuluvat myös kotiin annettavat muut palvelut sekä hoitotyössä vaadittavat oheispalvelut. Omaishoitajat kaipaavat nykyistä enemmän muun muassa työn ohjausta ja muuta ammatillista tukea hoitotyölleen. Valiokunta toteaa, että asiakasta koskevan hoito- ja palvelusuunnitelman tulee omaishoidon tuesta annetun asetuksen mukaan sisältää hoitajan antaman hoidon lisäksi sen turvaamiseksi välttämättömät muut palvelut sekä niiden määrän ja sisällön.

Valiokunta toteaa, että julkisiin hoitojärjestelmiin kohdistuva lisääntyvä kysyntä merkitsee omaishoidon tarpeen korostumista hoitojärjestelmän osana. Omaishoidon merkitys julkisia palveluja, erityisesti laitoshoidoa, korvaavana ja täydentävänä hoitomuotona kasvaa. Tästä syys-

tä omaishoitoa koskevaa sääntelyä ja sen järjestämisedellytyksiä tulee edelleen parantaa.

Valiokunta huomauttaa vielä, että nyt ehdotettua vapaapäiväoikeuksien laajentamista ei saa toteuttaa supistamalla tällä hetkellä toteutettavan omaishoidon laajuutta tai huonontamalla maksettavan tuen tasoa. Valtion vuoden 2002 talousarvioesityksessä esitetään kuntien valtionosuuksiin lisämäärärahaa lakimuutoksen johdosta. Tästä syystä kunnissa tulee myös varautua määrärahojen lisäyksiin, jotta omaishoitajien asemaan nyt esitetyt parannukset myös käytännössä toteutuvat. Valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen 27 b §:n 2 momenttiin lisättäväksi säädestekstistä puuttuvan sanan "hoitoon".

Valiokunta ehdottaa lakialoitteisiin sisältyvät lakiehdotukset hylättäviksi, koska hallituksen esitys ja valiokunnan ehdotus poikkeavat siitä, mitä valiokunnan käsiteltävinä olevissa lakialoitteissa ehdotetaan. Nyt hyväksyttävällä la-

kiehdotuksella edetään toimenpideoitteiden esittämään suuntaan, joten valiokunta ehdottaa toimenpideoitteet hylättäviksi.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 27 b § muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus) ja

että lakialoitteet LA 156/1999 vp, LA 149/2000 vp, LA 45/2001 vp ja LA 46/2001 vp hylätään sekä

että toimenpideoitteet TPA 233/2000 vp, TPA 239/2000 vp, TPA 77/2001 vp ja TPA 136/2001 vp hylätään.

Valiokunnan muutosehdotus

27 b §

Omaishoidon tuesta kunnan kanssa sopimuksen tehneellä henkilöllä on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu *hoitoon* ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöl-

lisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta tai ope-
tusta. Lakisääteisen vapaan pitäminen ei vähennä hoitopalkkion määrää. Kunnan on huolehdittava hoidettavan hoidon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä hoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi.

(3 mom. kuten HE)

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Marjatta Vehkaoja /sd	Pehr Löf /r
vpj.	Timo Ihamäki /kok	Juha Rehula /kesk
jäs.	Eero Akaan-Penttilä /kok	Päivi Räsänen /kd
	Merikukka Forsius /vihr	Sari Sarkomaa /kok
	Tuula Haatainen /sd	Arto Seppälä /sd
	Inkeri Kerola /kesk	Marjatta Stenius-Kaukonen /vas
	Niilo Keränen /kesk	Raija Vahasalo /kok
	Valto Koski /sd	Jaana Ylä-Mononen /kesk.
	Marjaana Koskinen /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE 1

Perustelut*Oikeus omaishoidon tukeen*

Hallituksen esitys sosiaalihuoltolain muuttamisesta on myönteinen askel omaishoidon aseman kehittämisessä, mutta se ei poista keskeisintä epäkohtaa. Omaishoidon tuki säilyy edelleen harkinnanvaraisena etuutena.

Kunnissa ei ole varattu riittäviä määrärahoja omaishoidon tukeen, minkä vuoksi rahat loppuvat kesken vuoden eikä uusia sopimuksia voida tehdä. Omaishoidon tuen saaminen onkin monessa tapauksessa sattumanvaraista, koska sitä ei ole määritelty subjektiiviseksi oikeudeksi. Noin kolmasosa omaishoidon tuen kriteerit periaatteessa täyttävistä henkilöistä jää tästä syystä ilman tukea. Esimerkiksi vammaista lastaan kotona hoitava jää usein ilman etuutta. Vammaisten lasten kohdalla omaishoidon tukipäätöksen tekeminen lähtee liian usein ajatuksesta, että lasta on hoidettava muutenkin. Vaikeasti vammaisen lapsen hoitaminen on kuitenkin sekä sitovampaa että fyysisesti raskaampaa kuin ns. tavallisen lapsen. Omaishoidon tuella hoidettavista vain noin 13 % on alaikäisiä.

Omaishoito tarjoaa monelle vanhukselle kodikkaan ja läheisen hoivan, ja samalla se korvaa kallista laitoshoidoa. Omaishoidon ansiosta nettosäästö laitostukannuksissa on arviolta 1,3 miljardia markkaa vuodessa. Jo säästösyistä omaishoidon tulisi olla lakisääteinen oikeus.

Omaishoitajan oikeus vapaapäivään, omaisen sijaishoittoon ja kuntoutukseen

Kodeissa hoivataan yhä raskashoitaisempia potilaita. Omaishoidon tuella hoidettavista kolme neljäsosaa on ympärivuorokautisen avun tarpeessa tai tarvitsee hoitoa jatkuvasti ja melko

paljon. Merkittävä osa omaishoitajista on itsekin ikääntyneitä, jopa yli 80-vuotiaita. Pahimmillaan omaishoitajan uupuminen johtaa kahden ihmisen laitoshoitoon. Monet omaishoitajat sinnittelevät jaksamisensa äärirajoilla. Kaksi kuukausittaista vapaapäivää ei ole riittävä aika sitovasta ja raskaasta hoitotyöstä rentoutumiseen eikä omaishoitajan terveyden ja työolosuhteiden turvaamiseen. Omaishoitajalla tulisikin olla oikeus viikottaiseen vapaapäivään.

Omaishoitajan vapaapäiviksi järjestetyn sijaishoidon tulee olla maksuton, kuten käsittelyssä olevassa lakialoitteessa LA 156/1999 vp laiksi sosiaalihuoltolain 27 b §:n ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n muuttamisesta on ehdotettu. Muussa tapauksessa on vaara, ettei omaishoitajalla ole taloudellisia mahdollisuuksia pitää vapaapäiviään.

Omaishoitajat on asetettu tarpeettomasti eriarvoiseen asemaan kuntoutuksen osalta. Tämä on korjattavissa säätämällä heille sama oikeus kuntoutukseen kuin kunnallisilla viranhaltijoilla ja työntekijöillä, kuten käsittelyssä olevassa lakialoitteessa LA 149/2000 vp laiksi sosiaalihuoltolain 27 a ja 27 b §:n ja kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 2 §:n muuttamisesta on ehdotettu.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hyväksytään muutettuna ja

että 2. lakiehdotus hyväksytään lakialoitteen LA 156/1999 vp pohjalta ja

että 3. lakiehdotus hyväksytään lakialoitteen LA 149/2000 vp pohjalta.

Vastalauseen muutosehdotukset

1.

Laki

sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
 muutetaan 17 päivänä syyskuuta 1982 annetun sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 a §:n 2 momentti ja 27 b §:n 2 ja 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat 27 a §:n 2 momentti laissa 1365/1992 ja 27 b §:n 2 ja 3 momentti laissa 1109/1997 sekä
 lisätään 27 c §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1365/1992, uusi 2 momentti seuraavasti:

27 a §

Omaishoidon tukea annetaan, jos henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee hoitoa tai muuta huolenpitoa, joka on mahdollista järjestää hoidettavan kotona sopimalla siitä hänen omaisensa tai läheisensä kanssa ja tarpeellisten palveluiden avulla. Sopimus omaishoidon tuesta voidaan tehdä myös muun henkilön kuin hoidettavan omaisen tai läheisen kanssa.

keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveyspalveluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta. Lakisääteisen vapaan pitäminen ei vähennä hoitopalkkion määrää. Kunnan on huolehdittava hoidettavan hoidon tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä hoitajan lakisääteisen vapaan ajaksi.
 (3 mom. kuten StVM)

27 b §

Omaishoidon tuesta kunnan kanssa sopimuksen tehneellä henkilöllä on oikeus pitää vapaata yksi vuorokausi sellaista kalenteriviikkoa kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin

27 c §

(Kuten StVM)

Voimaantulosäännös
 (Kuten StVM)

Vastalauseen uudet lakiehdotukset

2.

Laki

sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista 3 päivänä elokuuta 1992 annetun lain (734/1992) 4 §:ään uusi 10 kohta seuraavasti:

4 §

Maksuttomat sosiaalipalvelut

Sosiaalipalveluista ovat maksuttomia:

10) sosiaalihuoltolain 27 b §:n 2 momentin tarkoittama omaishoitajan vapaapäivänä hoidettavalle annettava sijaishoito.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki

kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 30 päivänä huhtikuuta 1964 annetun kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/1964) 2 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 1261/1991, 982/1992, 1366/1992 ja 1555/1992, uusi 6 momentti seuraavasti:

2 §

Sen estämättä, mitä 4 momentissa säädetään, on 4 momentissa tarkoitettulla hoitajalla yhtäläinen oikeus yhdessä 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen kunnallisten viranhaltijoiden ja työnteki-

jöiden kanssa 1 momentissa tarkoitettuun kuntoutusetuuteen.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2002.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2001

Päivi Räsänen /kd

VASTALAUSE 2

Perustelut

Omaishoidon tuki kuuluu sosiaalihuoltolaissa mainittuihin sosiaalipalveluihin. Näin säädel-
lään ne periaatteet, joihin järjestelmä perustuu.
Myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmak-
sulailla ja työttömyysturvalain säännöksillä on
vaikutuksensa omaishoidon järjestämiseen.
Kunnat huolehtivat omaishoidon järjestämisestä
käytännössä.

Hallituksen esitys HE 153/2001 vp on sisäl-
löltään oikeansuuntainen omaishoidon tukijär-
jestelmän kehittämiseksi. Omaishoitaja oikeute-
taan yhteen lisävapaapäivään kalenterikuukau-
dessa, lakisääteiseen vapaaseen oikeutettujen
piiriä laajennetaan ja tapaturmaturvasta sääde-
tään sekä asetuksenantovaltuussäännöstä täs-
mennetään omaishoidon tukena maksettavien
hoitopalkkioiden indeksisidonnaisuuden osalta.

Väestömme ikääntymisen haasteeseen vastaa-
miseen on etsittävä entistä parempia keinoja.
Omaishoidon tukijärjestelmän sisällöllisen ke-
hittämisen tulee kuulua siihen keinovalikoi-
maan, jota jatkossa käytetään nykyistä merkittä-
vämmiin. Olemassa olevien puutteiden korjaami-
seen on ryhdyttävä sisältöjä kehittämällä niin,
että järjestelmän käytön houkuttelevuus saa-
daan paranemaan samanaikaisesti välttämättö-
miä taloudellisia resursseja lisäten. Taloudellisen
lisävoimavarojen kohdentaminen omaishoi-
toon on välttämätöntä lainsäädännöllisten puut-
teiden korjaamisen ohella. Houkuttelevuutta on
saatava lisättyä ja arvotusta parannettua.

Sosiaali- ja terveystalioikunta toteaa mietin-
nössään StVM 26/2001 vp omaishoidon tukijär-
jestelmän kehittämistarpeista. Sijaishoidon jär-
jestäminen ja mahdollisuudet, sijaishoidon mak-
sullisuus, tuen harkinnanvaraisuus, sopimusten
määräaikaisuus, palkkion suuruus, omaishoito
osana kotihoidon palvelukokonaisuutta, säänte-
lyn edelleen kehittäminen sekä kuntien vastuu
järjestelmän toteuttajina ovat kaikki tekijöitä,
jotka edellyttävät kehittämistoimenpiteitä.

Asiakaslähtöisyyden parantaminen räätälöi-
tyine hoito- ja palvelusuunnitelmineen, palk-
kioiden yhteensovittaminen eläkkeisiin sekä
mahdollisiin muihin ansiotuloihin, palkkioiden
verotus, hoitoon liittyvien kustannusten korvat-
tavuus, omaishoidon tueksi annettavien muiden
palvelujen maksullisuus, omaishoitajien asema
ja oikeusturva, järjestelmän tasavertaisuuden li-
sääminen asuinkunnasta riippumatta sekä yli-
päättään omaishoitajan aseman selkiennyttämi-
nen ja arvostuksen parantaminen sekä järjestel-
män taloudellisten resurssien varmistaminen
ovat asioita, jotka vaativat lainsäädännöllisiä
toimenpiteitä ja kokonaisvaltaista tarkastelua.
Omaishoidon tuen ei tule toimia velvoitteena
vaan mahdollisuutena kehittää ikääntyvien hen-
kilöiden palvelujärjestelmää.

Tätä valmistelutyötä tulee kiirehtiä niin, että
myös toimenpiteisiin päästään. Tähän asiaan on
kiinnittänyt huomiota myös eduskunnan valtio-
varainvaliokunta kuluva vuoden valtion talous-
arviosta antamassaan mietinnössä lausuman
muodossa. Valmistelu tulee lähteä erillisen
omaishoidon tukijärjestelmän lainsäädännön
pohjalta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että hyväksytään vastalauseen mukai-
nen lausumaehdotus (Vastalauseen
lausumaehdotus).*

Vastalauseen lausumaehdotus

*Eduskunta edellyttää, että omaishoidon
asemaa lainsäädännössä kokonaisval-
taisesti kehitetään säätämällä siitä eril-
lisessä laissa omaishoidon edellytyksiä
kokonaisuudessaan parantaen.*

Helsingissä 17 päivänä lokakuuta 2001

Juha Rehula /kesk
Inkeri Kerola /kesk

Niilo Keränen /kesk
Jaana Ylä-Mononen /kesk